

SECȚII DE ISTORIE A FARMACIEI LA ORAVIȚA ȘI CARANSEBEȘ

Străveche așezare minieră, datind, se pare, încă din antichitate, Oravița cunoaște în secolul al XVIII-lea o accentuată dezvoltare economică, aceasta fiind legată de exploatarea sistematică a minelor din partea locului inițiată de statul habsburgic imediat după înstăpînirea sa asupra Banatului (1718). Industrializarea regiunii atrage după sine aducerea unor coloniști străini, mai ales mineri, din diverse provincii ale imperiului, precum și a numeroase familii de români din Oltenia și Muntenia. Evoluția economică a localității este însoțită, așadar, de o rapidă dezvoltare demografică, urbanistică și socială. În situația în care numărul locuitorilor orașului se afla în continuă creștere, iar condițiile de viață și de muncă în subterane și în atelierele de prelucrare a minereurilor erau în aceea vreme deosebit de grele, organizarea unui serviciu local de asistență farmaceutică se impunea ca o necesitate stringentă.

Despre începuturile farmaceutice pe meleagurile cărășene vorbesc în mod elocvent exponatele secției de istorie a farmaciei, care funcționează în cadrul *Expoziției permanente de istorie a orașului Oravița*. Cele peste 140 de piese expuse și organizate după o concepție unitară științifică ilustrează eforturile celor dintii medici și farmaciști orăvițeni pentru a asigura temelii trainice unui domeniu de activitate de covârșitoare importanță. Secția de istorie a farmaciei din Oravița ne oferă, de asemenea, posibilitatea de a cunoaște evoluția instrumentelor farmaceutice de-a lungul vremii și totodată, gradul de dotare al farmaciilor cu aparatul necesar în diverse epoci istorice. De altfel, trebuie să precizăm că în ansamblul pieselor prezentate în vitrinele acestei secții, ponderea cea mai mare o dețin ustensilele farmaceutice specifice secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea. Dintre acestea rețin în mod deosebit atenția diferitele tipuri de mojară, balanțe, spatule din lemn și metal, cutii de medicamente, creuzete și alambicuri pentru distilarea apei, toate, datind din secolul al XVIII-lea. Din aceeași perioadă datează și un impresionant dulap farmaceutic, precum și un tăietor de plante — ambele confecționate din lemn.

Secolul al XIX-lea și primele decenii ale secolului nostru sînt reprezentate în mai sus menționata secție prin numeroase vase, recipiente pentru substanțe, instrumente pentru laringoscopie, pîlnii de separare, la care se adaugă un aparat Kipp, un percolator pentru extracții de plante și o farmacie de buzunar.

Fotografiile reprezintă o altă categorie de exponate, a căror valoare documentară nu poate fi pusă sub semnul îndoielii. Urmărindu-le, facem cunoștință cu cițiva dintre fondatorii sau animatorii unor instituții medicale și farmaceutice din Oravița. Distingem, astfel, pe dr. Friederich Bach (1813—1865), dr. Alexandru Popovici (1836—1903), dr. Georg Scheda (1859—1934) și dr. Gheorghe Crăiniceanu, unul dintre primii istoriografi ai medicinei românești.

Numeroase lucrări de specialitate, unele apărute încă în secolul trecut, care aveau o largă circulație în această zonă, sigiliul și poza vechii farmacii din Oravița, ca și un interesant certificat de vaccinare anti-variolică (1833), scris cu litere cirilice, completează gama pieselor documentare prezentate în expoziție.

O altă secție de istorie a farmaciei funcționează la *Muzeul județean de etnografie și istorie locală* din Caransebeș.

Primele informații despre existența unei unități farmaceutice în orașul Caransebeș (de fapt filială a celei din Lugoj), datează din anul 1799¹.

Secția nou înființată ne oferă date certe despre constituirea în localitate a unei farmacii în anul 1827. Este vorba de o copie oficială realizată în 7 octombrie 1925, după contractul original existent în „Arhiva de război din Viena“, din care reiese că dreptul de conducere a farmaciei din Caransebeș a fost dat farmacistului civil Franz Galliny.

Începînd cu anul 1859, farmacia „La Vulturul Negru“ și-a încetat activitatea, locul ei fiind luat de noua farmacie „Salvator“ aflată în proprietatea lui A. Weber. Materialele expuse, printre care sigiliul noii farmacii, prezintă vizitatorului și această etapă din istoricul farmaceutic al reședinței „Regimentului româno-banatic nr. 13“. Farmacia a continuat să deservească necesitățile de medicamente ale militarilor și populației civile din teritoriul regimental, fapt ce reiese din rețetele farmaceutice cu emblema „Salvator“.

La finele secolului al XIX-lea și începutul veacului nostru de o bine meritată faimă se bucura și farmacia lui Filip Müller.

În sala destinată istoriei farmaciei, ca și la Oravița, predomină obiecte farmaceutice din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Sînt expuse pe baza unei concepții științifice spatule și pistole din lemn, vase din lemn (pixide) pentru păstrarea medicamentelor, retorte, mojar din gresie, borcane pentru unguente, provenind de la fabrica Steinbuch (celebră în secolul al XIX-lea), balanță Steinbuch, aparat pentru distilat apa în scopul preparării medicamentelor, diverse tipuri de sterilizatoare, tăietor pentru ceaiuri, etc.

Exponate care trezesc un real interes sînt și publicațiile de specialitate, care au apărut în secolul al XIX-lea și au avut o arie largă de circulație. În acest sens putem aminti prima „Farmacopee română“ apărută la București în anul 1862. De asemenea, materialul documentar

¹ Un merit deosebit în depistarea și organizarea secției din cadrul muzeului caransebeșean revine farmacistului Ștefan Gămănescu, căruia îi mulțumim și pe această cale pentru informațiile date.

Sigiliul vechii farmacii din Oravița.

ilustrează în mod convingător activitatea unor medici români, care s-au afirmat nu numai pe plan strict științific, ci au desfășurat o laborioasă activitate de răspîndire a cunoștințelor sanitare prin revista „Foaia diecezană“, sau prin lucrări personale, întrunind aprecieri elogioase chiar în afara Banatului. Gheorghe Constantin Roja (1786—1847), Gh. Vuia (1850—1900), Leon Mureșanu (1846—1894), Constantin Popazu (1855—1933), sînt medici a căror nume se leagă strîns de lupta pentru libertate națională a românilor din diferite centre ale Banatului în zbulciumatul secol al XIX-lea. Dintre acești tîmăduitori de trupuri și de suflete, reține atenția în mod deosebit Constantin Popazu, „medicul sîracilor“, prieten în tinerețe cu M. Eminescu și președinte al societății „România jună“ din Viena.

Pentru perioada dintre cele două războaie mondiale, un loc aparte în secția nou înființată îl deține farmacistul Mihail Pătrășcanu (1884—1973), care a desfășurat o intensă muncă de popularizare a cunoștințelor medico-sanitare în centrele industriale din Banat.

Fotografiile document ale farmaciștilor din localitate, ale farmaciilor care au funcționat la Caransebeș întregesc imaginea vizitatorului despre eforturile medicilor și farmaciștilor din acest centru bănățean în direcția apărării sănătății publice.

Piesele expuse în secțiile de farmacie din Oravița și Caransebeș evocă în chip sugestiv trecutul unei instituții cu profunde implicații în viața socială, reprezentînd, în totalitatea lor, o componentă de valoare a patrimoniului cultural-național.

Considerăm că în perioada ce urmează factorii de răspundere localnici vor trebui să se preocupe într-o măsură mai mare de îmbogățirea fondului existent în secțiile de istorie a farmaciei, avînd încă de pe

acum în vedere o eventuală extindere a spațiului de expunere. Este necesară, de asemenea, o regrupare a exponatelor în funcție de specificul lor și de epoca din care datează, precum și o revizuire a textelor explicative, care în forma actuală nu se adresează celor mai diverse categorii de vizitatori. Dincolo de aceste limite inerente fiecărui început de drum, inițiativa deschiderii secțiilor de istorie a farmaciei din Oravița și Caransebeș este binevenită, echivalează cu un autentic act de cultură.

ION POPA — GH. RUJA